

DAGNY JOENSEN

Tað er eindómi í okkara tíð, at eitt samfelag ikki hevur fingið atgongd til sjónvarp fyrr enn í áttatiárunum.

Ongastaðni vóru børn uppald uttan ávirkan av hesum sterka fjølmiðli.

Tað gav serkønu fjølmiðlagranskarum og øðrum møguleika at gera kanningar um, hvussu sjónvarp ávirkar børn og ung.

Jette Forchhammer, mentanarsosiologur í Danmark, gjørdi saman við Peter Christensen og Peter Duclund, fyrstu kanningin um børn og sjónvarp í Føroyum í 1981, áðrenn Sjónvarp Føroya varð sett á stovn í 1984.

Í 1991/92 varð næsta kanningin gjørd, sum skuldi avdúka, hvat árin sjónvarpið hevði havt á uppvaksandi ættarliðið.

Endamálið við hesum kanningum var at at lýsa, hvussu sjónvarpið ávirkaði barnamentanina. Við grundarlagi í at samanbera frítíðarvirksemið og mentanarvirksemið áðrenn og aftaná at sjónvarpið kom, var møgulegt at lýsa, hvussu gerandisdagurin hjá børnunum broyttist, við teimum tilboðum, sum sjónvarpið hevði at bjóða.

Í fyrstu frágreiðingini, sum kom út í 1983, varð gjørd ein meting av, hvussu sjónvarpið framfeitur fór at ávirka føroyska samfelagið.

Metingarnar vóru skelvar

Abendingarnar vóru, at ávirkanin av sjónvarpinum fór at gera veitina djúpari á sosiala og mentanarlíka økinum. Sagt varð:

* Sjónvarpið fór at avmarka sosialu samveruna, sum tá var sera væl virkan.

* Sjónvarpið fór at skúga føroysku mentanina til viks, eitt nú, at børnini fóru at sita óvirkin framman fyri sjónvarpið stóran part av degnum.

* Sjónvarpið fór at dani-sera málið, sum føroyingar annars høvdu striðst so nógv fyri at varðveita.

* Sjónvarpið fór at ávirka barnamentanina, á hædd við liviháttir hjá børnunum aðrastaðni, innan tónleik, klædnámótan, verumáta o.s.f.

* Sjónvarpið fór at økja um bangils og ótryggleika hjá børnunum, av tí at so nógvur harðskapur var í sjónvarpsfilmmum.

Nýggja kanningin visir, at hesar abendingar ikki vóru á rættari leið.

Frágreiðingin visir á, at sjónvarpið hevur ikki havt negativa ávirkan á gerandisdagin hjá børnunum á tann hátt, at tey sita óvirkin framman fyri sjónvarpið, og av hesum halda seg burtur frá at lut taka í felags mentanarlíggum virksemi.

Børnini meira virkin enn nakrantíð

Heldur hinvegin visir kanningin, at børnini ongantíð hava verið so virkin og lutikið í so nógvum og ymskum felgs- tiltøkum, sum tá næsta kanningin

Jette Forchhammer: - Ávirkanin av sjónvarpinum, sum politikarar vóru so bangnir fyri, visir seg at vera ónýtilig. Børnini komu at vaksa upp í eini altjóða fjølmiðlamentan, speglast aftur í kaningini

Jette Forchhammer, mentanarsosiologur, um kanningin Børn & Sjónvarp í Føroyum:

Útlendsku rásirnar størri ávirkan á børn og ung enn SvF

Tað er niðurstøðan í kanninginini um sjónvarpsávirkanina á børn og ung í Føroyum. Fyrsta kanningin varð gjørd áðrenn SvF varð stovnað, og hin 11 ár aftaná

varð gjørd í 1992.

Tað, at sjónvarpið kom, hevur ikki havt óhepnar avleiðingar á felagsvirksemið sum heild. Hóast børnini ganga til nógv ymisk tiltøk, so hyggja tey eisini nógv í sjónvarpið.

Eins og í hinum Norðurlondum er frítíðin ofta væl skipað hjá børnunum í Føroyum. Dagurin er fult settur við ymsum gerðarmálum.

Nógv gjørt fyri ítróttin

Í størri mun enn áður stuðlar tað almennna frítíðarvirksemið. Tá børnini ikki longur kunnu spæla trygt á bygð og í bý, noyðdist tað almenna at hjálpa til, eitt nú við at bygja ítróttarhøllir og svimjihøllir. Nógv er gjørt fyri at skapa karmar um ítróttartiltøk víða um í Føroyum, verður sagt í frágreiðingini.

Sum grundgeving fyri, hví tað almenna í størri mun enn áður stuðlar frítíðarvirkseminum hjá børnunum og ungdomi, sigur frágreiðingin, at ein orsök m.a. eru broytingar í liviháttinum, og tað at kvinnurnar hava fing-

id fastari tilnýti til abeidsmarknaðin, umframt at vælferðin er vaks.

Broytingin frá bygdamentan til býarmentan hevur lutvist sett dám á samfelagið, tó at tað bert er í Havn og fyri ein part eisini í Klaksvík, at nógv fólk eru fastlont.

Í Havn og í Klaksvík varð farið undir at skipa frítíðarvirksemið hjá børnunum, væl áðrenn fyrsta kanningin varð gjørd í 1981, og herfeitur komu bygdarnar væl við á økinum.

Tær broytingar, sum siggjast aftur í frítíðarmynstrinum í skipaðu eins

og óskipaðu frítíðini, skal helst skiljast sum broytingar í liviháttinum, heldur enn í sjónvarpsávirkanini, er niðurstøðan hjá Jette Forchhammer.

Børnini somu møguleikar í áttatiárunum

Í einum parti av frágreiðingini, sum er um nútíðar livihátt í Føroyum, verður greitt frá víðurskiftinum í áttatiárunum, tá nærur øll børn í Føroyum høvdu somu møguleikar á bygð og í bý. Børnini ferðastuðst nógv kring oyggjarnar.

Av bygð fóru tey til handils á stórplassunum, vitjaðu familju og vinir, fóru til sjónleik ella í biograf, eins og tey lutuðu á ítróttarstevnum.

Børnini á stórplassunum vitjaðu somuleiðis á bygðunum, hildu summarferi hjá familju ella lutuðu í ítrótt-

artiløkum.

Í áttatiárunum høvdu øll børn nærur somu atgongd til fjølmiðlarnar, vikubløðini, teknirøðirnar, tónleik og plátur og bond.

Tá vóru enn biografar á bygð, og øll høvdu útvarpið. Hóast útvarpið ikki sendi allan dagin, so høvdu børnini møguleikar at hoyra út-lendskar útvarpsstøðir.

Ferðamynstrið var somuleiðis tað sama. Flogsbandið við umheimin var hvønn dag, og fólk fóru á charterferðir til heitu londini o.s.f.

Sostatt var føroyska samfelagið á altjóða støði, áðrenn sjónvarpið varð stovnað. Kortini vóru góðir møguleikar at varðveita føroysku mentanina.

Í einu so lítum samfelag sum tað føroyska, eru brúk fyri øllum góðum kreftum. Figgjarligu góðu tíðirnar gjørdur tað eisini møgulegt at skapa eitt samfelag við halddómum menniskjansligum, listarligum og mentanarligum virðum.

Tað var tí ein týðandi spurningur, hvussu samfelagið fór at verða ávirkað av einum so sterku fjølmiðli, sum sjónvarp er.

Hvussu fór uppvaksandi ættarliðið, sum hevði atgongd til sjónvarpið frá byrjanini, at ávirka av hesum?

O
Hóast tað bæði figgjarliga og tekniskt var gjørligt at senda sjónvarpsendingar, so varð SvF ikki stovnað fyrr enn á heysti 1984.

Politikararnir sótu sjónvarfallið av sær

Grundleggjandi orsök til at tað tók so drúga tíð at stovna SvF, var tann, at politikararnir ikki kundu semjast um, hvørt tíðin var búgvín til tað.

Meðan politiska orðskiftið -fyri ella imóti- helt fram, kom sjónvarpið inn um bakdyrnar og yvirhalaði politiska fyrtaksemið. Privát fólk tóku seg saman og stovnaði Sjónvarpsfelagið og fóru undir sendingar.

Frágreiðingin visir á, at avleiðingin av, at tað tók so langa tíð at stovna almenna sjónvarpið, var, at SvF fekk harða kapping frá útlendskum sjónvarpsrásunum, sum kundu takast niður um parabol. Tað hevði við sær, at føroyska sjónvarpið ikki fekk stórvegis ávirkan á børn og ung, og als ikki á sama hátt sum útlendsku rásirnar.

Tá seinna kanningin var gjørd í 1992, sendi SvF ikki hvønn dag í viku, og fyri tað mesta bert um kvöldarnar.

Tann ávirkanin, sum politikararnir áður vóru so bangnir fyri, skuldi nú visa seg at verða ónýtilig.

Børn og ung komu at vaksa upp í eini altjóða fjølmiðlamentan. Tað er ávirkanin haðani og ikki frá almenna føroyska sjónvarpinum, sum speglast aftur í kanninginini, sigur Jette Forchhammer í frágreiðingini.

Jette Forchhammer mentanarsosiologur, sum við 11 ára millumbilum hevur loddad djúpið hjá børnunum og ungdomi í Føroyum